

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธศาสนา

๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. ดร.สำเนียง เลื่อมใส

ผศ. ดร.สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเดียน

ดร.มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์

นายสุเวส อันตรีวรกุล

บรรณาธิการ

นางสาวสุชาดา วราหพันธ์

ป.ธ.๙ (นาคหลวง), พธ.บ. (พระพุทธศาสนา),

ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต), Ph.D. (Sanskrit)

ป.ธ.๕, พธ.บ. (บริหารการศึกษา),

พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), ป.ร.ด. (ปรัชญาและศาสนา)

ป.ธ.๙, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ),

พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

ป.ธ.๗, พธ.บ. (ปรัชญา), อ.ม. (จริยศาสตร์ศึกษา), พธ.ด. (ปรัชญา)

ป.ธ.๔, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), M.A. (วรรณคดีพระพุทธศาสนา),

M.A. (ภาษาศาสตร์)

กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :
๖๕/๑๐๕ หมู่ ๑ ซ.พระแม่กาบุญย ด.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๕๘๘๕, ๐ ๒๕๕๔ ๕๕๕๓, ๐ ๒๕๖๑ ๔๕๘๐-๒
โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๕๓, ๐ ๒๕๕๒ ๒๓๑๓

ฝ่ายวิชาการ :
๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๔๘๑๘-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๖๘๘-๕ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
ISBN 978-616-07-2851-0
ราคา ๘๕ บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **พระพุทธศาสนา ๒** เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๘ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- ๑ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
- ๒ พุทธประวัติ พระสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง
- ๓ พระไตรปิฎก
- ๔ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๕ การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
- ๖ หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ
- ๗ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี
- ๘ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ

ทุกหน่วยการเรียนรู้มีการปรับปรุงเนื้อหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน โดยใช้ตัวชี้วัดช่วงชั้น ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ซึ่ง**ตัวชี้วัดระหว่างทาง** พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีเขียว และ**ตัวชี้วัดปลายทาง** พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีชมพู ส่งเสริมผู้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง (Active Learning) ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) ในการมีวิจาร์ญาณ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนมีการจัดกิจกรรมโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งอำนวยความสะดวกต่อครูผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

โครงสร้างเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒

เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

หน่วยการเรียนรู้	มฐ. ๑.๑											มฐ. ๑.๒				
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑	๒	๓	๔	๕
๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา	✓	✓	✓	✓												
๒. พุทธประวัติ พระสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง					✓	✓										
๓. พระไตรปิฎก							✓									
๔. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา								✓								
๕. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา									✓	✓						
๖. หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ												✓	✓			
๗. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี														✓	✓	✓
๘. การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ											✓					

หน่วย
การเรียนรู้ที่

การบริหารจิต และเจริญปัญญา

๙๗

- ๑ การบริหารจิตและเจริญปัญญา ๙๘
- ๒ การเจริญปัญญาแบบโยนิโสมนสิการ ๑๐๑
- ๓ การสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา ๑๐๓
- สรุปสาระสำคัญ ๑๑๐
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๑๑๒
- คำถามพัฒนากระบวนการคิด ๑๑๒

หน่วย
การเรียนรู้ที่

หน้าที่ชาวพุทธ และมารยาทชาวพุทธ

๑๑๓

- ๑ หน้าที่ชาวพุทธ ๑๑๔
- ๒ มารยาทชาวพุทธ ๑๑๕
- ๓ การเป็นลูกที่ดีตามหลักทศเบื่องหน้าในทศ ๖ ๑๒๓
- สรุปสาระสำคัญ ๑๒๕
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๑๒๖
- คำถามพัฒนากระบวนการคิด ๑๒๖

หน่วย
การเรียนรู้ที่

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี

๑๒๓

- ๑ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๑๒๘
- ๒ ศาสนพิธี ๑๔๑
- ๒ ศาสนพิธีและพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ ๑๕๑
- สรุปสาระสำคัญ ๑๕๖
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๑๕๗
- คำถามพัฒนากระบวนการคิด ๑๕๗

หน่วย
การเรียนรู้ที่

การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทางศาสนาที่ตนนับถือ

๑๕๘

- ๑ การปฏิบัติตนเพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสม
ในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ๑๕๙
- ๒ การปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ๑๖๒
- สรุปสาระสำคัญ ๑๖๗
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๑๖๙
- คำถามพัฒนากระบวนการคิด ๑๖๙

ตัวอย่างโครงงานพระพุทธศาสนา ๑๗๐

บรรณานุกรม ๑๗๑

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ประวัติและความสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา

เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย

เมื่อเรียนจบหน่วยนี้ ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถต่อไปนี้

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

ส ๑.๑ ม.๒/๑

อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

ส ๑.๑ ม.๒/๒

วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

ส ๑.๑ ม.๒/๓

วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ

ส ๑.๑ ม.๒/๔

อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

แนวคิด

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชาวไทยในฐานะเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เอกลักษณ์และมรดกของชาติ การเรียนรู้ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา มีความจำเป็นสำหรับชาวพุทธและชาวไทยทุกคน เพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อพระพุทธศาสนา

สาระการเรียนรู้

๑

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

๒

ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

- พระพุทธศาสนาในฐานะสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานของวัฒนธรรมไทย
- พระพุทธศาสนาในฐานะเอกลักษณ์และมรดกของชาติ
- พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นภายหลังที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาไคร่ครวญถึงหลักธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ เพื่อให้แพร่หลายถึงสิ่งที่พระองค์ทรงค้นพบว่าเป็นเรื่องจริง ตรง ถูกต้อง ตลอดถึงความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง เมื่อตัดสินใจพระทัยแล้ว จึงได้เริ่มเสด็จเผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า **“วันอาสาฬหบูชา”** และทรงเผยแผ่อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาตราบจนวาระสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพของพระองค์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนทั่วโลก เกิดขึ้นภายหลังจากการสังคายนาครั้งที่ ๓ เสร็จสิ้นลง ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงแต่งตั้งสมณทูต ๙ สายออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ ซึ่งสายที่ ๘ นำโดยพระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ได้เดินทางจาริกเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งมีอาณาเขตครอบคลุมหลายประเทศ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน ได้แก่ **เวียดนาม ไทย ลาว กัมพูชา** โดยมีรายละเอียดในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศเหล่านั้น ดังนี้

พระพุทธศาสนา สาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมา

ยุคเริ่มต้น

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา หรือประเทศเมียนมา ในอดีตคือส่วนหนึ่งของดินแดนสุวรรณภูมิ ประวัติการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา สามารถสรุปได้ดังนี้

จากหลักฐานในคัมภีร์ซึ่งเรียบเรียงขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๐ ได้นำเสนอเรื่องราวการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา ย้อนหลังไปถึงพุทธศตวรรษที่ ๖-๘ ว่า ทางตอนใต้ของประเทศในปัจจุบัน อดีตนั้นเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของชนชาติมอญ มีเมืองสำคัญคือ

ย่างกุ้งและเมาะตะมะ ผู้คนในดินแดนแถบนี้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนมากและแน่นแฟ้นที่สุด จากหลักฐานที่มีจึงสันนิษฐานว่า พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศเมียนมาผ่านทางหัวเมืองสำคัญ ๆ แถบนี้ก่อนแล้วขยายสู่ดินแดนส่วนอื่น

หลักฐานสำคัญที่ยืนยันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเมียนมา คือ ศิลาจารึกภาษาบาลีที่พบทางตอนใต้ของประเทศที่มีข้อความจารึกไว้ว่า พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศเมียนมาในพุทธศตวรรษที่ ๖ ที่เมืองพะโค หรือหงสาวดี นิกายที่นำเข้ามาเผยแผ่ครั้งแรกคือ **นิกายเถรวาท**

เจดีย์กุสโตอ เจดีย์สำคัญ
เมืองมัณฑะเลย์ ประเทศเมียนมา

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ พระเจ้าอโนรธามังช่อหรือพระเจ้าอโนรุธขึ้นครองราชสมบัติ พระองค์มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า โดยเฉพาะนิกายเถรวาท ได้ทรงบำรุงส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน คุณูปการสำคัญที่พระองค์ทรงมีต่อพระพุทธศาสนา คือ การสนับสนุนให้มีการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยการส่งพระสงฆ์เดินทางไปศึกษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาจากลังกา เพื่อนำมาเผยแผ่และฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา ถือได้ว่าในสมัยของพระองค์ พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดยุคหนึ่ง

ในสมัยพระเจ้ามินดง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่เมืองมัณฑะเลย์ และโปรดเกล้าฯ ให้บันทึกคำสอนทั้งหมดลงบนแผ่นหินอ่อนจำนวน ๗๒๙ แผ่น แผ่นหินอ่อนดังกล่าวนี้ประดิษฐานไว้บริเวณโดยรอบเจดีย์กุสโตอในเมืองมัณฑะเลย์

ยุคอาณานิคม

ในช่วง พ.ศ. ๒๔๒๙-๒๔๙๑ ประเทศเมียนมาได้อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอังกฤษ ซึ่งตลอดระยะเวลาดังกล่าว พระพุทธศาสนาไม่ได้รับการสนับสนุนดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลงเกือบทุกด้าน แต่ด้วยศรัทธาของชาวเมียนมาที่ช่วยกันสืบทอดรักษาไว้ ทำให้ไม่เสื่อมสูญ

พ.ศ. ๒๔๙๒ ประเทศเมียนมาได้รับเอกราชคืนจากประเทศอังกฤษ พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง กิจกรรมสำคัญคือ การสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ ๖ ที่เมืองย่างกุ้ง ใน พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๔๙๙ ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลนายอู นู นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มีการเชิญนักปราชญ์ราชบัณฑิตจากประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเข้าร่วมด้วย เมื่อการสังคายนาเสร็จสิ้น ได้มีการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกขึ้นใหม่ ซึ่งถือเป็นพระไตรปิฎกที่สำคัญฉบับหนึ่งในวงการพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท

ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลเมียนมาได้ออกกฎหมายยกฐานะของพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นศาสนาประจำชาติ

ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ประเทศเมียนมาได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลเมียนมาภายใต้การนำของนายพลเนวิน นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศและออกกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ห้ามพระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและไม่ถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไม่ยุ่งเกี่ยวและไม่ให้การสนับสนุนพระพุทธศาสนาในทุกเรื่อง แต่ยังคงให้เสรีภาพประชาชนในการนับถือและประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ตามเดิม

การล้างพระพักตร์พระมหามัณเฑียร
ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญตามความเชื่อ
ของพุทธศาสนิกชนในประเทศเมียนมา

ยุคปัจจุบัน

ปัจจุบัน พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาถือว่ามีความมั่นคงและเจริญมาก เมื่อเทียบกับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทด้วยกัน เห็นได้จากวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวเมียนมา อีกทั้งในด้านการศึกษาและการสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาถือว่าคณะสงฆ์เมียนมารักษาสืบทอดไว้ได้อย่างดี และได้รับการยอมรับว่า ประเทศเมียนมาเป็นแหล่งศึกษาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง ในแต่ละปีจึงมีชาวพุทธทั้งพระภิกษุและฆราวาสเดินทางมาศึกษาเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันในประเทศเมียนมามีชาวพุทธประมาณ ๘๙% ของประชากรทั้งหมด

พระพุทธศาสนา

สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

ยุคเริ่มต้น

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศลาวและประดิษฐานตั้งมั่นอยู่ในดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่อาณาจักรล้านช้าง สมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม หรือเมื่อราว พ.ศ. ๑๙๕๙ เป็นต้นมา

ภายหลังการขึ้นครองราชสมบัติของพระเจ้าฟ้างุ้ม พระองค์ทรงสนพระทัยและมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า เมื่อทรงทราบว่ามีประชาชนส่วนใหญ่นับถือและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อน ไม่เป็นไปตามหลักคำสอน จึงทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลาวขึ้น พระองค์ทรงนิมนต์พระสงฆ์จากลังกาและนักปราชญ์ราชบัณฑิตผู้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของพระพุทธศาสนามาเผยแผ่และช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลาว โดยให้อยู่ภายใต้พระราชอุปถัมภ์ของพระเจ้าศรีจุลราช พระราชบิดาในพระมเหสีของพระองค์ ในการนี้พระเจ้าศรีจุลราชได้พระราชทานพระพุทธรูปปัญจโลหะพระนามว่า “พระบางพุทธลาวลย์”

พระบางพุทธลาวลย์
หรือพระบาง พระพุทธรูปสำคัญ
ของอาณาจักรล้านช้าง

หรือ **พระบาง** ตำราพระไตรปิฎก และหน่อพระศรีมหาโพธิ์แต่พระเจ้าฟ้างุ้ม ผลจากการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองตั้งมั่น และกลายมาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศลาวในเวลาต่อมา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือประเทศลาว เป็นประเทศที่มีดินแดนและความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต ประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศลาว สามารถสรุปได้ดังนี้

พระธาตุหลวง
นครเวียงจันทน์ ประเทศลาว

พระบรมราชานุสาวรีย์
พระเจ้าฟ้างุ้มมหาราช
นครหลวงเวียงจันทน์

ยุคอาณาจักรคม

ใน พ.ศ. ๒๔๔๗ ประเทศลาวได้อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศฝรั่งเศส พระพุทธศาสนาในช่วงนี้ขาดการดูแลเอาใจใส่ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว แต่ด้วยศรัทธาที่แน่วแน่มั่นคงทำให้พระพุทธศาสนายังมั่นคงตั้งมั่นอยู่ได้

ภายหลังได้รับเอกราชจากประเทศฝรั่งเศสแล้ว ประเทศลาวได้เริ่มฟื้นฟูพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ โดยอนุวัติตามรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ไทยเป็นหลัก มีสมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประมุขสงฆ์ และแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น ๔ องค์การ คือ องค์การปกครอง องค์การศึกษา องค์การปฏิสังขรณ์ และองค์การเผยแผ่ ปัจจุบันประเทศลาวก็ยังยึดรูปแบบและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองโดยถือแบบอย่างตามรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ไทย

ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ ประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบสังคมนิยม ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ชาวพุทธไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามที่เคยปฏิบัติได้ พระพุทธศาสนาจึงมีความเสื่อมลง ขาดการส่งเสริมและสนับสนุน โดยเฉพาะพระสงฆ์ถูกลดบทบาทและฐานะลงเสมือนเป็นบุคคลสามัญธรรมดา นอกจากนี้ภาครัฐยังอาศัยพระสงฆ์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดลัทธิทางการเมืองให้แก่ประชาชน

ยุคปัจจุบัน

เมื่อเวลาผ่านไป รัฐบาลได้ผ่อนคลายเป็นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนับถือศาสนา และประกอบพิธีกรรมทางศาสนามากขึ้น ส่งผลให้มีพระสงฆ์จากประเทศลาวมาศึกษาพระพุทธศาสนาที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย แล้วกลับไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศให้เจริญมั่นคง ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศลาวเป็นนิกายเถรวาท ถือว่ามีความเจริญและมั่นคงมากประเทศหนึ่ง ประชาชนยังคงยึดมั่นและปฏิบัติตามพุทธประเพณีอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ เช่น การทำบุญตักบาตร ในอนาคตข้างหน้า หากชาวพุทธในประเทศลาวยังคงรักษาพุทธประเพณีไว้ได้ พระพุทธศาสนาในประเทศลาวจะมีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันประเทศลาวมีชาวพุทธประมาณ ๙๐%

พระพุทธศาสนา ราชอาณาจักร กัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชา หรือประเทศกัมพูชา เป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย และมีความใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต ประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา สามารถสรุปได้ดังนี้

ยุคเริ่มต้น

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศกัมพูชาครั้งแรกตามหลักฐานบันทึกไว้ว่าเป็นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท โดยการนำของพระภิกษุชาวอินเดีย

ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๑๑ ตรงกับสมัยพระเจ้าเกาณฑิยะชัยวรมัน ซึ่งเดิมทรงนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ต่อมาพระองค์ได้สนทนารธรรมกับพระสงฆ์ชาวอินเดียชื่อว่า **“นาคเสน”** เกิดปิติเลื่อมใสศรัทธา จึงเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา โดยพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน ทรงส่งพระภิกษุชาวกัมพูชา ๒ รูป และนักปราชญ์ราชบัณฑิตอีกจำนวนหนึ่งเดินทางไปคัดลอกแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากเมืองจีนเพื่อนำกลับมาเผยแผ่ยังประเทศกัมพูชา พร้อมกันนี้พระองค์ทรงส่งเสริมให้มีการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางและพระราชทานพระราชทรัพย์ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีพระบรมราชานุญาตให้ประชาชนร่วมกันสร้างวัดวาอารามและพุทธสถานขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งคดีนี้ได้รับการถือปฏิบัติในรัชกาลต่อมาด้วย

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ พระพุทธศาสนานิกายมหายานได้เผยแผ่สู่ประเทศกัมพูชากลายได้อิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัยที่กำลังรุ่งเรืองแผ่ไปครอบคลุมอาณาจักรแถบนี้ และได้มีการปรับเปลี่ยนดัดแปลงเทวสถานของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูมาเป็นพุทธสถาน ดังปรากฏหลักฐานมาตราบจนถึงปัจจุบัน

พระพุทธรูปยืนปางประทานอภัย
ศิลปะเขมรโบราณ
พุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕

ยุคอาณานิคม

ใน พ.ศ. ๒๔๐๖ ประเทศกัมพูชาได้อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศฝรั่งเศส ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลง แต่ด้วยศรัทธาของประชาชน ทำให้พระพุทธศาสนาไม่เสื่อมสูญไปจากประเทศกัมพูชา หลังจากได้รับเอกราชจากประเทศฝรั่งเศสแล้ว พระพุทธศาสนากลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง เนื่องจากภาครัฐหันมาให้การสนับสนุนต่อกิจการพระพุทธศาสนาและให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีทางศาสนามากขึ้น

ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สถานการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศกัมพูชามีผลต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคของกัมพูชาประชาธิปไตยหรือเขมรแดง ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ทำให้ไม่มีการส่งเสริมการนับถือศาสนา ศาสนสถานต่าง ๆ ถูกทำลายและห้ามประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว

ยุคปัจจุบัน

ใน พ.ศ. ๒๕๓๔ ภายหลังที่ได้ยุติสงครามกลางเมืองโดยกลุ่มเขมร ๔ ฝ่ายหันมาร่วมมือกันเพื่อพัฒนาประเทศ พระพุทธศาสนาได้รับการทำนุบำรุงอีกครั้ง ประชาชนเริ่มเข้ามาบวชเรียนกันมากขึ้น และสนใจศึกษาเรื่องของพระพุทธศาสนามากขึ้น ส่งผลให้สภาพการณ์ของพระพุทธศาสนามีความเจริญขึ้นเป็นลำดับ

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาเป็นนิกายเถรวาท ชาวพุทธในประเทศกัมพูชายังคงรักษาและสืบทอดพุทธประเพณีไว้อย่างมั่นคงเหนียวแน่น สะท้อนถึงการหยั่งรากลึกลงในจิตใจของชาวพุทธกัมพูชา แม้บางครั้งต้องเจอวิกฤติหลายอย่าง แต่ก็ช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้ ปัจจุบันมีชาวพุทธในประเทศกัมพูชาประมาณ ๙๕% ของประชากรทั้งหมด

วัดพนมโฆนปิญ
หรือวัดพระเจดีย์บรรพต
กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

พระพุทธศาสนา สาธารณรัฐ อินโดนีเซีย

พระพุทธรูปศิลปะชาว
โบโรโรพุโธ
ประเทศอินโดนีเซีย

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ อาณาจักรไศเลนทร์ มีอำนาจเหนืออาณาจักรศรีวิชัย ด้วยความที่ราชวงศ์นี้
นับถือพระพุทธศาสนา ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเจริญอย่างต่อเนื่อง ในยุคนี้นักขัตติยราชวงศ์
ไศเลนทร์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาและพระราชทานนามว่า “โบโรพุโธ” หรือ
โบโรพุโธ ซึ่งกลายเป็นหลักฐานสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศ
อินโดนีเซีย

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ พระพุทธศาสนาเสื่อมลงพร้อมกับอาณาจักรศรีวิชัยที่สูญเสียอำนาจ
การปกครองให้กับราชวงศ์มัชฌปาหิตที่นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่งผลให้ในยุคนี้นศาสนา
พราหมณ์-ฮินดูแพร่หลายในประเทศอินโดนีเซีย ต่อมาในยุคของกษัตริย์ระเด่นปาทา พระองค์
ทรงเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอิสลาม ทรงส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนหันมานับถือและประกาศ
ให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบ ขาดการสนับสนุน
ส่งเสริมและเสื่อมลงตามลำดับ

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย หรือประเทศอินโดนีเซีย
ปัจจุบันเป็นประเทศที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม
มากที่สุดในโลก แต่จากหลักฐานทางโบราณคดีและ
ประวัติศาสตร์แสดงว่าชาวอินโดนีเซียนับถือพระพุทธ
ศาสนามาก่อน ประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ในประเทศอินโดนีเซีย สามารถสรุปได้ดังนี้

ยุคเริ่มต้น

หลักฐานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ
อินโดนีเซีย ยุคเริ่มต้น ปรากฏชัดเจนในราว
พุทธศตวรรษที่ ๑๒ พร้อมกับความเจริญรุ่งเรืองของ
อาณาจักรศรีวิชัยที่มีอาณาเขตอิทธิพลครอบคลุม
ดินแดนในแถบนี้เกือบทั้งหมด โดยนิยายที่ได้รับ
การนับถือมากที่สุดในยุคนั้นคือ **นิยายมหายาน**

ยุคอาณานิคม

ในช่วงที่ประเทศอินโดนีเซียได้อยู่ภายใต้การปกครองของฮอลันดาหรือประเทศเนเธอร์แลนด์
พระพุทธศาสนาไม่ได้รับการส่งเสริมในทุกด้าน แต่อาศัยความศรัทธาของชาวพุทธบางส่วนช่วยกัน
รักษาสืบทอดไว้ พระพุทธศาสนาจึงไม่เสื่อมหายไปจากประเทศอินโดนีเซีย

ภายหลังได้รับเอกราช ประเทศอินโดนีเซียมีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้น ด้วยความร่วมมือ
ของชาวพุทธอินโดนีเซียทุกฝ่าย โดยการนำของพระพุทธรักขิต พระภิกษุชาวอินโดนีเซีย
ท่านได้มีหนังสือขอความร่วมมือและขอความอุปถัมภ์จากรัฐบาลในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา
เช่น ไทย เมียนมา ลาว กัมพูชา ศรีลังกา เพื่อขอให้จัดส่งพระสงฆ์ไปช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ยุคปัจจุบัน

ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ รัฐบาลไทยได้ช่วยพระธรรมทูตฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในอินโดนีเซีย
โดยตั้งศูนย์กลางที่สำนักงานพุทธเมตตาในกรุงจาการ์ตา ตั้งความตอนหนึ่งในพระธรรมเทศนา
ของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ ๑๙ แห่ง
กรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ในราชทินนามที่ **สมเด็จพระ
ญาณสังวร** ที่ตรัสประทานแก่พระภิกษุใหม่ชาวอินโดนีเซีย จากบทความของกานต์ จอมอินดา
ในนิตยสารธรรมลีลา ฉบับที่ ๑๖๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ที่ว่า “ในสมัยก่อนประเทศไทยได้รับ
พระธรรมจากราชอาณาจักรศรีวิชัยในอินโดนีเซีย มาบัดนี้คณะสงฆ์ไทยได้นำแสงแห่งพระธรรมนั้น
กลับมาคืนสู่อินโดนีเซีย”

การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน ถือว่ามีความมั่นคงและเจริญ
มากขึ้น ภายใต้ความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งผลให้มี
พุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น โดยมีอยู่ประมาณ ๑.๕% ของประชากรทั้งหมด

โบโรพุโธหรือโบโรพุโธ เป็นศาสนสถานนิกาย
มหายานที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
และเป็นแหล่งมรดกโลกของยูเนสโก
ในซาวกลาง ประเทศอินโดนีเซีย

